

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 7, Issue 3, September 2019, p. 158-169

Received	Reviewed	Published	Doi Number
July 2019	September 2019	30.09.2019	10.29228/ijlet.23374

**An Analysis of the Translation of Cultural Elements In Prose:
The Example of 'Eugénie Grandet'¹**

Gülhanım ÜNSAL²

ABSTRACT

Prose, which is one of the text types of literature, includes fiction features such as novels, stories, etc. Prose texts are found in Reiss's narrative text type. Narrative texts assume the expression function and aesthetic dimension of language. They are format-oriented. It aims to influence the receiver. It gives importance to expression, power of expression, and style. The aim of the translation text is to transfer literary style. The translation method is focused on the source language. In order to preserve artistic quality, translation is carried out through identification. Translation is accepted as an intercultural mediator, and it conveys the culture of the 'other' by approaching the masses. Since ancient times, translation has been one of the main intercultural communication tools and one of the most important forms of cultural conflict. Translation of cultural words and concepts constitutes one of the most important problems encountered in the process of recreating the target language in the translation of literature. In this context, the translation of cultural elements in Balzac's novel was examined in terms of geographical, ethnographic and socio-political aspects and strategies applied in its translation were identified as word-for-word translation, borrowing, subtraction, addition, explanation, substitution, domestication, alienation etc.

Key Words: Prose Translation, Translation Strategies, Cultural Elements, Eugénie Grandet.

**Düzyazıda Kültürel Öğelerin Çevirisi Üzerine Bir İnceleme:
'Eugénie Grandet' Örneği**

ÖZET

Yazın metin türlerinden biri olan düzyazı roman, hikâye, öykü, vb. kurmaca özelliği olan metin türlerini içine alır. Düzyazı metinleri Reiss'in anlatımcı metin türü içine girer. Anlatımcı metinler dilin anlatım işlevini ve estetik boyutunu üstlenir. Biçim odaklıdır. Alıcıyı etkilemeyi amaçlar. Anlatıma, ifade gücüne, biçime önem verir. Çeviri metnin hedefi yazınsal biçim aktarımı yapmaktır. Çeviri yöntemi kaynak dil odaklıdır. Sanatsal niteliğin korunması için özdeşleşme yoluyla çeviri yapılır. Çeviri, diller ve kültürlerarası bir arabulucu olarak kabul edilir ve kitlelere yaklaşarak 'öteki'nin kültürünü aktarır. Çeviri, en eski zamanlardan beri, kültürlerarası temel iletişim araçlarından ve kültür çakışmasının önemli biçimlerinden biri olmuştur. Ancak, kültürel öğelerin çevirisi, her çeviri türünde görülen bir zorluktur. Yazın çevirisinde çevirmen açısından erek dilde yeniden yaratma sürecinde kültürel sözcük ve kavramların çevirisi karşılaşılan en önemli sorunlardan birini teşkil eder. Bu bağlamda, çalışmada Balzac'ın Eugénie Grandet (1833) adlı romanının çevirisi çevirmen kararları doğrultusunda, kültürel öğelerin çevirisi coğrafi, etnografik ve sosyo-politik açıdan incelenmiş; çevirisinde uygulanan stratejiler, sözcüğü sözcüğüne çeviri, ödünçleme, çıkarma, ekleme, açıklama, ikame, yerleştirme, yabancılaştırma vb. belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Düzyazı Çevirisi, Çeviri Stratejileri, Kültürel Unsurlar, Eugénie Grandet.

¹ Bu çalışma, International Scientific Researches Association & Journal (IBAD) tarafından, İstanbul'da 18-19 Haziran 2019 tarihinde düzenlenen 2. Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimlerinde Yeni Ufuklar Kongresi (ICES)'te 'Eugénie Grandet' Romanının Çevirisi Üzerine Bir İnceleme adlı sunulan bildirinin genişletilmiş ve değiştirilmiş halidir.

² Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Fransızca Mütercim Tercümanlık ABD, gulhanim.unsal@marmara.edu.tr. ORCID: [0000-0001-7374-3575](https://orcid.org/0000-0001-7374-3575)

1.Giriş

Metin türleri, kesin çizgilerle ayrılmamakla beraber, işlev ve biçimlerine göre sınıflandırılır. Yazın metinleri de düzyazı, şiir ve tiyatro oyunları olarak üç ulama ayrılabilir (Tahir Gürçağlar, 2011: 41). Roman, öykü, hikâye vb. kurmaca özelliği taşıyan metinler düzyazı metinler olarak adlandırılır ve Çeviribilimin betimleyici niteliğiyle, düzyazı çevirisi kültürel ve sosyal içerik taşıyan eserler olarak, çeviri tanımlamalarında önem kazanmaya başlar (Aksoy, 2002: 101).

Düzyazı uzun düzanlatı türleridir. Dil kullanımları günlük dilden farklı kullanımlar, anlatım biçimleri ve sapmalar içerebilir. Düzanlatı içinde konuşmalar, uzun tanımlar, yazarın müdahaleleri yer alabilir. Düzanlatıda estetik etki kişi, konu ve düşünce içinde ve dil aracılığıyla aktarılır. Düzyazıda dil, dil ötesi kullanılır. Bir başka deyişle dil, sadece sözcüklerin anlamlarını ve dilbilgisi kurallarını içermez, dünya ve yazarla ilgili bilgiler verir (Aksoy, 2002: 102).

Düzyazı metinler, Reiss'in anlatımcı metin türü içinde yer alır (Rakova, 2014; Göktürk, 1994: 27).Anlatımcı metinler dilin anlatım işlevini ve estetik boyutunu üstlenir. Biçim odaklıdır. Alıcıyı etkilemeyi amaçlar. Anlatıma, ifade gücüne, biçime önem verir. Çeviri metnin hedefi yazınsal biçim aktarımı yapmaktır. Çeviri yöntemi kaynak dil odaklıdır. Sanatsal niteliğin korunması için özdeşleşme yoluyla çeviri yapılır (Yazıcı, 2005: 143; Munday, 2001: 74).

Genel olarak, yazın çevirisinde çevirmen açısından erek dilde yeniden yaratma sürecinde karşılaşılan sorunlar sanatsal dil kullanımı, dilbilgisi, kültürel sözcükler ve kavramlar, zamansal farklılıklar ve yazınsal türler ve tekniklerle ilgili sorunlar şeklinde belirlenebilir (Aksoy, 2002: 83). Bunlar arasından düzyazı çevirisinde kültürel sözcük ve kavramların çevirisiyle ilgili olan sorun konumuzu oluşturmaktadır. Kültür odaklı çeviri sorunu 'kaynak metinde işlevsel ve anlamsal açıdan erek metne taşındığında, erek kültürde var olmama ya da erek metin okuyucusunun kültürel dizgesinde farklı bir metinlerarası konumda olan özellikler' olarak tanımlanabilir (Aksoy, 2002: 89).

1.1.Kültür ve Çeviri

Çeviri, en eski zamanlardan beri, kültürlerarası temel iletişim araçlarından ve kültür çakışmasının önemli biçimlerinden biri olmuştur (Cary, 1985: 10). Ancak, kültürel öğelerin çevirisi, her çeviri türünde görülen bir zorluktur. Bunun için, kültürel boyut çeviride çok önemli bir unsurdur ve 'dil-dışı bakış açısının' çeviri kuramına getirmek isteyen çeviribilimcileri ilgilendiren bir konudur (Ladmiral, 1994: 18). Kültürel öğeler esastır. Kaynak kültüre özgü değer ve adetlerin aktarımı bir çevirinin başarıya da başarısızlığına bağlı olabilir. Bu aktarım kaynak ve erek dille ve kültürle ilgili bağlamsal ve metiniçi zorunluluklara bağlıdır (Munteanu, 2011:115). Diller ve kültürlerarası bir arabulucu olarak kabul edilen çeviri, kitlelere yaklaşarak 'öteki'nin kültürünü aktarır. Bu bağlamda, çeviride en temel sorunu oluşturan, metnin sosyo-kültürel öğelerine çok dikkat etmek gerekir.

Karmaşık bir dizge olan 'kültür' terimi pek çok şekilde tanımlanır ve sınıflandırılır. Sévry (1998:135), 'kültür' terimini dört ulama ayırır:

1. Adetler, giyinme, sofraya oturma, hediyeleşme, nezaket kuralları, selamlaşma biçimi,
2. Tarım, hatta ay takvimleriyle zamanı düzenleme, doğum, evlilik, ölüm, yas, cenaze işleri vb. hayatın en önemli anlarını gösteren bir dizi işareti zaman içine yerleştirme biçimi,
3. Akrabalık dizgeleri, yaş sınıfı grubu yapılandırması, otorite kurma, adaleti sağlama, siyasi güçleri yönetme biçimi,

4. Alan ve yerle uğraşma, manzara ve yaşam ortamı üretme, mimari, dünyayı temsil etme dizgesinin bütünü, insan, doğa, uzay, burada, şimdi ve ötesi arasında kurulan ilişkiyi düzenleme biçimi.

Nord (2008: 37) ise, 'kültürün herhangi somut bir olgu olmadığını, ne nesnelere, kişilere, davranışlara, ne de duygulara dayanmadığını, ama daha ziyade bunların düzenlenişinde yattığını' ifade eder ve üç sınıfta toplar:

- *Paraculture*: Bir toplumun tamamı için geçerli olan ölçütleri, kuralları ve uzlaşmaları içerir.
- *Diaculture*: Bu toplumun içinde özel bir grup için geçerli olan ölçütleri, kuralları ve uzlaşmaları içerir.
- *Idioculture*: Diğer bireylerle tezat oluşturacak şekilde, tek başına bir bireyin kültürünü içerir.

Mounin (2004: 236) 'yabancı dili öğrenmek demek, bu dilin ifade edildiği toplumun etnografisini öğrenmek demektir. Bu çifte koşulun yerine getirilmediği hiçbir çeviri tamamen yeterli sayılmaz' diyerek kültürel öğelerin çeviride bir sorun teşkil ettiğini vurgular. Kültür ve etnografi terimleri arasında şöyle bir ayrıma varır: Etnografi, bir toplumun toplam kültürünün tam betimlemesi, kültür ise etkinlikler ve kurumlar bütünüdür ve bu toplum teknoloji, yapı, sosyal hayat, hukuk, din, ahlak, sanat dizgelerinin düzenlenişinde kendini gösterir.

Chiaro (2009: 155), çeviride bazı kültürel öğeleri engel olarak görür ve bunların aşılması gerektiğini ifade eder. Bu nedenle kültürel öğeleri üçe ayırır:

1. Kültüre özgü göndergeler (yer adları, spor türleri, kurumlar vb.),
2. Dile özgü etkenler (hitap şekilleri, tabu kullanımı vb.),
3. Dil ve kültüre özgü öğeler (şarkılar, kafiyeler, mizah vb.).

Newmark (1988: 95) ise, Nida'dan esinlenerek kültürel öğeleri beş ulama ayırır:

1. Çevresel unsurlar (iklim, mevsimler),
2. Maddesel kültür (yiyecek, giyecek, şehirler, köyler, ulaşım araçları ve eşyalar vb.),
3. Sosyal kültür: İş yaşamı ve özel hayatla ilgili unsurlar,
4. Kuruluşlar, faaliyetler, süreçler, dini, siyasi, sanatsal ve idari kavramlar,
5. Davranışlar ve gelenek görenekler,

Diaz Cintas ve Remael (2007: 201), kültürel öğeleri coğrafi, etnografik ve sosyo-politik öğeler olarak üç grupta toplar:

1.Coğrafi öğeler

- Fiziki ve coğrafi öğeler
- Coğrafi şekiller
- Yerel hayvan ve bitki türleri

2. Etnografik ögeler

- Gündelik hayata dair
- Çalışma hayatına dair
- Sanat ve kültüre dair
- Etnik yapıya dair
- Ölçüm ve para birimi

3. Sosyo-politik ögeler

- İdari ve bölgesel birimler
- Kurumlar ve işlevler
- Sosyo-kültürel hayata dair
- Askeri kurumlar ve nesnelere

Bütün bu kültürel unsurların bazıları ya da tümü bir eserde bulunabilir. Tümünün bir eserde bulunması eserin kültürel yönden çok zengin olduğunu gösterir. Ancak bu zenginliği erek kültüre aktarabilmek çok çeşitli stratejiler gerektirir. Bu stratejilerin çevirinin işlevi, kitlesi ve bağlamına göre değiştiği, 'serbest' ya da 'sadık' kutupların ötesinde, bir zenginlik teşkil ettiği söylenebilir.

1.2. Kaynak-metinciler ve Erek-metinciler

Yazın çevirisi alanında iki karşıt eğilim söz konusudur. Aralarında Benjamin, Y Gasset, Meschonnic, Berman'ın bulunduğu kimi çevirmenler kaynak metne daha çok öncelik ve önem verir, dilin gösterenine bağlanır ve kaynak dile ayrıcalık tanır. Bu gruba *kaynak-metinciler* (Fr. *sourciers*) adı verilir. Erek metne öncelik ve önem veren, aralarında Mounin, Etkind, Ladmiral'in bulunduğu diğer grup ise *erek-metinciler* (Fr. *ciblistes*) olarak adlandırılır. Bu grup göstereni vurgulamaz, hatta gösterileni de değil *anlamı* vurgularlar; burada söz konusu olan dilin değil ama sözün ya da söylemin anlamıdır ve bu anlam erek dile özgü olanaklardan yararlanılarak çevrilecektir (Rifat, 2008: 143).

Berman (1999: 29), kaynak metnin dilsel, kültürel ve biçimsel özelliklerine saygı göstermeyen etnik merkezilik ve metinlerüstülüğe karşı çıkar. Etnik merkezci burada, 'her şeyi kendi kültür, ölçüt ve değerlerine taşıyan ve kendisinin dışında bulunanı *-yabancıyı*-olumsuz kabul eden ya da kendi kültürünün zenginliğini artırmak için ekleme, uyarlama yapan' anlamına gelir.

Öte yandan *erek-metinciler* etnik merkezilik tehlikesiyle tehdit edilirler. Ladmiral (akt. Munteanu, 2011: 122), 'kaynak metin, yabancı, kendisine tamamıyla bütünleşme yolunu açan bir yurttaşlığa kabulden yararlanacak olan bir çeşit göçmendir; böylece, erek bakış açısıyla çeviri, yabancı eseri kendi dil-kültürümüze katmayı sağlayacaktır.' Ladmiral'a göre, çeviri sorunu kültürel yabancılık ya da kaynak metnin dili değil, ama eserin eşsizliğidir; kültürel özelliği ne olursa olsun, yazın metninin sorunu kültür değil, yazınsaldır.

Kaynak-metinciler, kaynak metnin sözüne bağlı çeviriden yanadırlar. Düzyazı çevirisinde yaygın olarak kullanılan 'sözcüğü sözcüğüne' (Fr. *littéralisme*) çeviridir (Tahir Gürçağlar, 2011: 43). Boztaş & Okyayuz Yener (1999: 94) sözcüğü sözcüğüne çeviriyi, 'kaynak metnin sözdizimini değiştirmeden erek metine aktarılmasını içeren bir çeviri yöntemi olarak tanımlarken; Berk (2005: 151), 'çevirmenin kaynak metnin biçimsel özelliklerine bağlı kalarak, erek dilin dilbilgisine uygun çeviri metni ürettiği' bir strateji olarak tanımlar. Bu strateji saygın ve klasik yazın metinlerinin çevirisinde uygun görülür. Çünkü esas olan kaynak metnin bütünlüğünün bozulmamasıdır. Ancak, erek dil kullanımına dikkat edilse de, erek metnin anlamını ve anlaşılabilirliğini bozarak anlam bulanıklıklarına neden olduğu

söylenbilir. Ör., Eugénie Grandet’de *Fatale exclamation!* (s.90)-Uğursuz ünlem! (s.94) olarak sözcüğü sözcüğüne çevrilmiştir. Bu aktarımın dilbilgisel bir anıştırma yaptığı ve bağlama çok uygun düşmediği söylenbilir. Bunun için, sözcüğü sözcüğüne çeviri stratejisi düzyazı metinlerin çevirisinde tek başına yeterli görülmez.

Düzyazı çevirisinde amaç, erek kitle, metni oluşturan dil-içi ve dil-dışı unsurlar, metnin içerik, biçim ve biçimsel özelliği, söz sanatları ve sözcük oyunları, çoğulluk ve çökseslilik, diyalekt ve sosyolekt, tarihsel ve kültürel unsurlar vb. noktalara dikkat etmek gerekir (Tahir Gürçağlar, 2011: 42). Çevirmen bu özelliklerin her birine yönelik farklı stratejiler geliştirebilir. Ancak bu stratejiler çevirmenin ne kişisel, ne keyfi, ne de bilinçli bir seçimidir. Erek kültürün beklentisi doğrultusunda, bir kültürün yaygın ölçütlerine uygun olarak ortaya çıkar ve dış koşullar (zaman darlığı, sayfa sayısı kısıtlaması, yayınevi politikası, vb.) belirleyici olur.

1.3.Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacını, Balzac’ın ‘Eugénie Grandet’ (1833) adlı çeviri eseri çevirmen kararları doğrultusunda kültürel öğelerin çevirisi açısından incelemek ve kullanılan çeviri stratejilerini saptamak oluşturmaktadır.

2. Yöntem

Çalışmanın amacı, çeviri eseri çevirmen kararları doğrultusunda, kültürel öğelerin çevirisi açısından incelemek ve kullanılan çeviri stratejilerini saptamak olduğundan, araştırma yöntemi tarama modelinde betimsel bir nitelik taşımaktadır. Çalışmada, Honoré de Balzac’ın ‘Eugénie Grandet’ (1833) adlı romanı, Tahsin Yücel(2014) çevirisiyle çevirmen kararları doğrultusunda, kültürel öğelerin çevirisi açısından incelenmiştir. Kültürel öğeler coğrafi, etnografik ve sosyo-politik olmak üzere üç ana bölümde ele alınmıştır. Erek dil ve kültürde iletişimsel eşdeğerliği sağlamak amacıyla, erek dilde yeniden yaratma sürecinde çevirmenin başvurduğu, yazın metinlerinde sık kullanılan, sözcüğü sözcüğüne çeviri, ödünçleme, çıkarma, ekleme, açıklama, ikame, yerlileştirme, yabancılaştırma vb. çeviri stratejileri saptanmıştır.

3. İnceleme

Honoré de Balzac’ın ‘Eugénie Grandet’ (1833) adlı romanı XIX. yüzyılın ilk yarısında, Batı Fransa’nın Maine-et-Loire Bölgesinde, Loire et Thouet nehirleri arasında bulunan Saumur kentinde geçer. Dönemin taşra hayatını yansıtır. Eser örf, adet, gelenek, görenek, selamlaşma, yeme-içme, giyim-kuşam, davranış, dekor, mimari, ticari alış veriş, hediyeleşme, vb. pek çok toplumsal gösterge, kültürel öge içerir. Çeviri eserde kültürel öğeler coğrafi, etnografik ve sosyo-politik açıdan şu şekilde incelenebilir:

3.1.Coğrafi Öğeler

Romanda fiziki ve coğrafi öğeler, coğrafi şekiller ve yerel hayvan ile bitki türleri olmak üzere 3 ana Coğrafi öge teması belirlenmiştir.

- Fiziki ve coğrafi ögeler

Kaynak Dil	Erek Dil	Stratejiler
Saumur, Paris, Tours, Anjou, Nantes	Saumur, Paris, Tours, Anjou, Nantes	Ödünçleme
Etats-Unis, Indes, Écosse	Amerika, Hindistan, İskoçya,	Sözcüğü Sözcüğüne

- Coğrafi şekiller

Kaynak Dil	Erek Dil	Stratejiler
Les rives de la Loire	Loire kıyıları	Sözcüğü Sözcüğüne

- Yerel hayvan ve bitki türleri

Kaynak Dil	Erek Dil	Stratejiler
... ces végétations dues au hasard, des pariétaires jaunes, des liserons, des convolvulus, du plantin, un cerisier, des marguerites, des framboisiers, un noyer, un pommier, un tilleul, des clochettes bleues, des cheveux de Vénus aux feuilles épaisses, une vigne, un peuplier, etc.	...bitkiler, sarı ısırğanlar, öksüz urğanları, kahkahalar, sinir otları, bir kiraz fidanı, papatya, ağaç-çilekleri, ceviz ağacı, elma ağacı, ıhlamur, mavi çanççekleri, kalın yapraklı baldırıkaralar, asma, kavak ağacı, vb.	Sözcüğü Sözcüğüne
Une volaille, un perdreau, une biche, etc.	Piliç, keklik, geyik, vb.	Sözcüğü Sözcüğüne

3.2. Etnografik Ögeler

Romanda gündelik hayata, çalışma hayatına, sanat ve kültüre, etnik yapıya, ölçüm ve para birimine dair 5 ana Etnografik öge teması belirlenmiştir.

- Gündelik hayata dair

Romanda geçen yiyecek ve içecek adları günlük hayata dair ögeler olarak belirtilebilir:

-Yiyecek ve İçecek

Kaynak Dil	Erek Dil	Stratejiler
La galette / Le cassis	Galeta Kassi	Ödünçleme Ödünçleme / Açıklama: cassis: hafif bir içki.(Ç.N.)
Le vin, le café, le sucre, le beurre la farine, la crème, la miette, la frippe, la confiture d'halle berge le pot-au-feu, etc.	Şarap, kahve, şeker, tereyağı, un, kaymak, kırıntı, katık, koruk reçeli, sebzeli sığır eti, vb.	Sözcüğü Sözcüğüne
Une tarte aux fruits	Hoşaf	Yerlileştirme

- Çalışma hayatına dair

Romanda geçen meslek adları ve alana özgü sözcükler çalışma hayatına dair ögeler olarak verilebilir:

Kaynak Dil	Erek Dil	Stratejiler
Le tonnier, l'abbé, le vigneron, le peintre, le sculpteur, le comédien, le couvreur, le plombier, le maçon, les terrassiers, le charpentier. des closiers, les fermiers, etc.	Fıçı, rahip, papaz, bağcı, ressam, heykeltıraş, oyuncu, aktarıcı, kurşuncu, duvarcı, dülger, kazmacılar, çiftçiler, vb.	Sözcüğü Sözcüğüne
Le notaire/ le bancaire	Noter/ Banker	Ödünçleme

- Sanat ve kültüre dair

Kaynak Dil	Erek Dil	Stratejiler
Encyclopédie méthodique, Le Moniteur	Encyclopédie méthodique, Le Moniteur	Ödünçleme /Açıklama: Dönemin bir ansiklopedisi ve gazetesi. (Ç.N.)
Chantery	Chantery	Ödünçleme /Açıklama: Bir İngiliz Heykeltıraşı. (Ç.N.)
Westall, Finden	Westall, Finden	Ödünçleme/Açıklama: İki İngiliz ressam ve gravürcüsü. (Ç.N.)
Les fables de la Fontaine, Vénus de Milo, Jupiter de Phidias, Faublas, Liaisons Dangereuses	La Fontaine masalları, Milo Venus'ü, Phidias'ın Jupiter'i, Faublas, Tehlikeli İlişkiler	Sözcüğü Sözcüğüne
Auguste Lafontaine	Auguste La fontaine	Ödünçleme /Açıklama: ... Alman romancı ..(Ç.N.)
Le théâtre, Marguerite de Goethe, Jérémie Bentham, Venite adoremus, Un orgue	Tiyatro, Marguerite de Goethe, Jeremy Bentham, Venite adoremus, Org	Ödünçleme
Madame de Mirbel	Madame de Mirbel	Ödünçleme Açıklama: ..ressam (Ç.N.)

- Etnik yapıya dair

Kaynak Dil	Erek Dil	Stratejiler
La franc-maçonnerie	Farmasyon	İkame
L'empire du Grand Mogol, Un Juif,	Büyük Mogol İmparatorluğu, Yahudi	Sözcüğü Sözcüğüne
Les soeurs hongroises	Macar Bacılar	Sözcüğü Sözcüğüne Açıklama: ...yapışık ikiz kız kardeşler... (Ç.N.)

- Ölçüm ve para birimi

Kaynak Dil	Erek Dil	Stratejiler
Le barometre, le ducat de Hollande, les lisbonines, les génovines, le médaillon, le franc, le centime	Barometre, Hollanda dükası, lisbonin, cenovin, madalyon, frank, santim	Ödünçleme
Le Louis	Louis	Ödünçleme /Açıklama: louis: para birimi. (Ç.N.)
L'écu	Ekü	Ödünçleme / Açıklama: écu: Eski bir Fransız parası. (Ç.N.)
La pouce	Pus	Ödünçleme / Açıklama: pouce: Eski bir uzunluk ölçüsü. (Ç.N.)
La livre	Livre	Ödünçleme /Açıklama: livre: Eski bir ağırlık ölçüsü. (Ç.N.)
Le pied	Ayak	Sözcüğü Sözcüğüne
Un napoléon	Napolyon	Ödünçleme /Açıklama: Zamanın paralarından. (Ç.N.)
Le sou	Metelik	Yerlileştirme
L'or	Altın	Sözcüğü Sözcüğüne

3.3. Sosyo-politik Ögeler

Romanda idari ve bölgesel birimler, kurumlar ve işlevleri, askeri kurumlar ve nesnelere, sosyo-kültürel hayat ve sosyo-kültürel hayatın içinde hitap ve unvanlar ile atasözü ve deyimler olmak üzere 4 ana 2 yan Sosyo-politik öge teması belirlenmiştir.

- İdari ve bölgesel birimler

Kaynak Dil	Erek Dil	Stratejiler
Paris, Saumur, Babil, etc.	Paris, Saumur, Babil, vb.	Ödünçleme

- Kurumlar ve işlevler

Kaynak Dil	Erek Dil	Stratejiler
L'église, Le tribunal du commerce, Le tribunal de première instance, L'abbaye de Noyers	Kilise, Ticari mahkeme, Asliye mahkemesi, Noyers Manastırı	Sözcüğü Sözcüğüne

- Askeri kurumlar ve nesnelere

Kaynak Dil	Erek Dil	Stratejiler
Napoléon, Austerlitz, La Légion d'honneur	Napolyon, Austerlitz, Legion d'honneur	Ödünçleme
Des croisades	Haçlı Seferleri	Sözcüğü Sözcüğüne

-Sosyo-kültürel hayata dair

Kaynak Dil	Erek Dil	Stratejiler
'Ce sera ton douzain de mariage.'	'Bu senin düzinen olacak.'	Sözcüğü Sözcüğüne
Une partie de boston	Bir boston partisinde	Ödünçleme /Açıklama: <i>Boston: Dört kişi ile oynanan bir iskambil oyunu. (Ç.N.)</i>
Le congrès, la cheminée, le chateau, la caravane, le chevalier, la bourgeoisie, le maroquin	Kongre, şömine, şato, karavan, şövalye, burjuva, maroken	Ödünçleme
Le dot	Drahoma	İkame
Vierge-Marie / Marie	Meyrem-Ana /Meyrem	Yerlileştirme
... deux Buissons	İki Buisson	Ödünçleme /Açıklama: <i>Buisson: Yazarın terzisi... (Ç.N.)</i>
La robe de chambre	Robdöşambr	Ödünçleme
Un crêpe	Krep	Ödünçleme /Açıklama: <i>Yas tutan Hıristiyanların yakalarında taşıdıkları kara bant.(Ç.N.)</i>

-Hitap ve unvanlar

Kaynak Dil	Erek Dil	Stratejiler
Monsieur Madame Mademoiselle	Mösyö Madam Matmazel	Ödünçleme
La tante L' oncle	Yenge Amca	Yerlileştirme
Lecousin	Kuzen /Kardeşim	Ödünçleme / Yerlileştirme
Le marquis de Froidfond	Marki de Froidfond	Ödünçleme
Le roi de la terre	Padişah	Yerlileştirme

-Atasözü ve deyimler

Kaynak Dil	Erek Dil	Stratejiler
Charbonnier est Maire chez lui.	Kömürcü kendi evinde Belediye Başkanındır.	Sözcüğü Sözcüğüne Açıklama: <i>Balzac, atasözlerini değiştirmekten, tersine çevirmekten hoşlanırdı. Burada da öyle yapılıyor. (Ç.N.)</i>
Ils sont manche à manche.	Atbaşı gidiyorlar.	Yerlileştirme
...ces colifichets de dandy,	... İVİR ZIVİR	Yerlileştirme
Sans éducation	Elifi mertek sanmak	Yerlileştirme
Le mirliflor	Çıtkırıldım	Yerlileştirme
Avec mon sang et mes larmes	Kanımla ve gözyaşımlla	Sözcüğü Sözcüğüne
Adieu, paniers, vendanges sont faites!	Hoşça kal, sepetler, bağlar bozuldu!	Sözcüğü Sözcüğüne
Quand le chat court sur les toits, les souris dansent sur les	Kedi damlarda dolaşırken, fareler kilerde cirit oynar.	Sözcüğü Sözcüğüne

planchers.		
Il faut laver son linge sale en famille.	Kirli çamaşırları aile içinde yıkamalı	Sözcüğü Sözcüğüne
Se sentir froid dans le dos	Tüyleri ürpermek	Yerlileştirme
Se brûler la cervelle	Beynine kurşun sıkmak	Yerlileştirme
Je veux être pendu	Arap olayım	Yerlileştirme
Une fifille	Caniko	Yerlileştirme
De quelle couleur sont les atouts?	Bak bakalım kazın ayağı öyle mi?	Yerlileştirme
Ils fument joliment.	Amma da ifrit oldular	Yerlileştirme
La faim chasse le loup hors du bois.	-Aç kurt fırın deler.	Çıkarma/Eksiltme
Les pères meurent avant les enfants.	-Babalar evlatlardan önce ölür.	Çıkarma/Eksiltme

4. Yorum ve Tartışma

Her toplum kendine özgü alışkanlığı, gelenek göreneği, değer yargısı, düşünce biçimi vb. özellikleriyle diğerinden ayrılır. Bu kültürel farklılıklar, çevirmenin karşısına göz önünde bulundurması gereken bir değişkenlik unsuru olarak çıkar.

Guiraud (1983: 97)'a göre "toplumsal iletişimin, insanlar arasındaki ilişkiyi, alıcı ve verici arasında, belirleme amacı vardır. Toplum doğurma, savunma, değiş-tokuş, üretim vb. amacı olan bireyler arasında bir iletişim dizgesidir. Bunun sonucu olarak, grup içinde bireylerin, toplum içinde grupların durumu anlam kazanır. Toplumsal göstergeler kimlik, nezaket kuralları, adetler, modalar, oyunlar, vb. göstergeler içerir". Bu sınıflandırma elbette tartışılabilir ancak, kültürel öğelerin çevirisi sorununun karmaşıklığı ve genişliğini görmemizi sağlar; üstelik bu göstergeler her zaman uzlaşımın değildir ve aynı göstergenin göndericisi tarafından sosyal sınıf, öğrenim düzeyi vb. bağlı olarak yan anlamlar içerebilir.

Bu bakımdan, çevirmen sadece dilsel değil, aynı zamanda kültürel bir araçtır (Clouet - Sánchez Hernández, 2004: 71). Çeviri tarafsız bir etkinlik değildir. Yayınevinin amacı, ideolojisi, çevirmenin amacı, okur kitlesi, kitlenin yaşı, eğitimi, cinsiyeti, ihtiyacı, beklentisi, eserin dönemi, vb. ölçütlere göre bir parça ayarlama içerir. Çeviri süreci kaynak metnin bağlamsal anlamının doğru yorumunu içerir. Her okuyucu tamamen öznel bir biçimde eseri alımlayıp yorumlarken, çevirmen bunu mümkün olduğunca nesnel bir şekilde yapmalıdır. Bunu yapmak için, eser ve yazarı hakkında, eserin yazıldığı dönemin sosyal, kültürel ve siyasi durumu hakkında derin bir araştırma yapılmalıdır. Bu tamamıyla iletişim yetisi şemasına dayalı en iyi çeviri yetisine katkı sağlayacaktır. Çeviri eserin *yazınötesi* hali; milli sınırları yıkma ve dahi ayarlamının ayrıcalıklı bir biçimi olarak nitelendirilir. Godard (2002: 67-68), 'çevirinin eleştiri, yazın tarihi ve metinleştirmesiyle (önsöz, kapak, reklam ilanları, vb.) iki farklı yazın dizgesi arasında işleyen kültürlerarası arabulucu bir rol oynadığını' ifade eder.

Chartier (2012: 68)'ye göre, bir yazın metni çevirmek çok özel yetiler gerektirir. Yazın çevirmeni hem bir okuyucu, hem metnin iç işlevini anlamaya çalışan bir yazın çözümleyici, hem bir dilbilimci, hem de bir yazar olmak zorundadır. Görevi, kaynak metne ve anadiline iki kat sadık olmaktan daha hassastır. Çevirmenden sadece bir içeriği çevirmesi değil, aynı zamanda yazarın seçimlerine saygı göstererek biçimsel seçimlerini gerçekleştirmesi beklenir. Bunun için çevirmenin kendi dilinde yazma becerisine sahip ve yaratıcı olması gerekir.

Eserin çevirisinde çevirmenin yaratıcılığını kullanarak bitki ve çiçek adları ile atasözü ve deyimlerin çevirisinde sözcüğü sözcüğüne çeviri stratejisi uyguladığı; yer adları ile bazı yiyecek ve içecek adlarını ödünç alma yoluyla doğrudan aktardığı; kaynak eserde geçen bazı ifadeleri çıkardığı; bazı sözcük ve kavramlar eklediği, dip notlarla açıkladığı; bazılarını da ikame ettiği; gündelik hayata dair bazı kültürel öğeler ile sanat ve kültüre dair öğelerin çevirisinde yerlileştirme ve yabancılaştırma stratejisi kullandığı; yerlileştirme stratejisiyle eseri okura getirirken, yabancılaştırma stratejisiyle okuru esere götürdüğü gözlemlenmiştir. Dolayısıyla, çevirmenin bütün bu stratejileri kullanarak kaynak ve erek metinler arasında iletişimsel eşdeğerlik sağladığı, kaynak metnin duygu ve değerlerini erek kitlesine geçirdiği, erek kitlede aynı etkiyi yarattığı söylenebilir.

5. Sonuç

Sonuç olarak, kültürel öğelerin çevirisi çevirmen kararları doğrultusunda incelendiğinde çeviri eserin, bir yazın türü olarak düzyazı metin türünün ayırıcı özelliklerini içerdiği; dil-içi ve dil-dışı unsurlarla bir bütün oluşturduğu; kaynak metinle dilsel, anlamsal ve biçimsel açıdan örtüştüğü; 'kaynak dil ve kültür odaklı' olması nedeniyle 'yeterlik' kutbuna yaklaştığı; 'erek dil ve kültür odaklı' olması nedeniyle 'kabul edilebilirlik' kutbuna yaklaştığı söylenebilir.

Çevirmenin erek kitlesini eserin ait olduğu dönem ve yazarı hakkında dipnotlarla bilgilendirdiği; eserin erek ortam içindeki işlevi ve yerini gözetip toplumsal ve kültürel dizgeleri oluşturan kurallar çerçevesinde erek dilde yeniden yarattığı; erek dil ve kültürde iletişimsel eşdeğerliği ve aynı etkiyi sağlamak amacıyla yazın metinlerinde sık kullanılan, sözcüğü sözcüğüne çeviri, ödünç alma, çıkarma, ekleme, açıklama, ikame, yerlileştirme, yabancılaştırma vb. çeşitli stratejilere başvurduğu söylenebilir.

Çevirmenin başvurduğu stratejilerin çevirinin işlevi, kitlesi ve bağlamına göre değiştiği, 'serbest' ya da 'sadık' kutupların ötesinde, bir zenginlik teşkil ettiği söylenebilir.

Kaynakça

- Aksoy, N. Berrin (2002). *Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi*, Ankara: İmge Kitapevi.
- Balzac, H. de (1964). *Eugénie Grandet*, Paris: Garnier-Flammarion.
- Balzac, H. de (2014). *Eugénie Grandet*, (Çeviren: Tahsin Yücel), İstanbul: Can Yay.
- Berk, Ö. (2005). *Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi*, İstanbul: Multilingual.
- Berman, A. (1999). *La traduction et la lettre ou l'auberge du lointain*, Paris: Éditions du Seuil.
- Boztaş, İ., Okyayuz Yener, Ş. (1999). *Açıklamalı Çeviri Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Cary, E. (1985). *Comment faut-il traduire ?*, Lille : Presses Universitaires de Lille.
- Chartier, D. (2012). *Traduction –histoire, théories, pratiques-*, Toulouse: Presses Universitaires du Mirail.
- Chiaro, D. (2009). Issues in audiovisual translation. *The Routledge Companion to Translation Studies*, Jeremy Munday, London and New York, Routledge, 141-165. Erişim Adresi: [http://translationindustry.ir/Uploads/Pdf/translation%20studies-2009.pdf#page=156/\(12.02.2018\)](http://translationindustry.ir/Uploads/Pdf/translation%20studies-2009.pdf#page=156/(12.02.2018)).
- Clouet, R., Sánchez Hernández, A. (2004). Remarques sur la traduction littéraire: un exemple pratique autour des traductions espagnole et anglaise de "La Place" de A. Ernaux. *Anales de Filología Francesa*, Vol.: 12, 67-80.

- Diaz-Cintas, J. - Remael, A. (2007). *Audiovisual Translation: Subtitling*, Manchester: St. Jerome Pub.
- Godard, B. (2002). "La traduction comme réception: les écrivaines québécoises au Canada anglais. *TTR: traduction, terminologie, rédaction*, Vol.: 15 (1), 65-101. Erişim Adresi: <http://www.erudit.org/revue/ttr/2002/v15/n1/006801ar.pdf>. (22.05.2019).
- Göktürk, A. (1986). *Çeviri: Dillerin Dili*, İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Guidère, M. (2008). *Introduction à la Traductologie*, Bruxelles: De Boeck.
- Guiraud, P. (1983). *La Sémiologie*, Paris: PUF.
- Ladmiral, J. R. (1994). *Traduire: Théorèmes pour la traduction*, Paris: Gallimard.
- Mounin, G. (2004). *Les Problèmes Théoriques de la Traduction*, Paris: Gallimard.
- Munday, J. (2001). *Introducing Translation Studies, Theories and applications*, London, New York: Routledge.
- Munteanu, P. (2011). *Traduction et Culture*. Erişim Adresi : <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A5148/pdf>: (14.05.2019).
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*, New York: Prentice Hall. Erişim Adresi: [http://ilts.ir/Content/ilts.ir/Page/142/ContentImage/A%20Textbook%20of%20Translation%20by%20Peter%20Newmark%20\(1\).pdf](http://ilts.ir/Content/ilts.ir/Page/142/ContentImage/A%20Textbook%20of%20Translation%20by%20Peter%20Newmark%20(1).pdf) (30.05.2019)
- Nord, C. (2008). *La Traduction: une activité ciblée. Introduction aux approches fonctionnalistes*. Arras: Artois Presses Université.
- Raková, Z. (2014). *Les Théories de la Traduction*, Brno: Masarykova Univerzita.
- Rifat, M. (2008). *Çeviri Seçkisi II*, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Sévry, J. (1998). Une Fidélité Impossible: Traduire Une Œuvre Africaine Anglophone. in *Palimpsestes*, Vol.: 11, 135-149.
- Tahir Gürçağlar, Ş. (2011). *Çevirinin ABC'si*, İstanbul: Say Yayınları.
- Yazıcı, M. (2005). *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları*, İstanbul: Multilingual.